

MILIEUVRIENDELIJK HUISHOUDEN

Bibi Schreuder

Verzameld glas.

Vanuit de vereniging Milieudefensie wordt een cursus milieu en huishouden georganiseerd in verschillende plaatsen in ons land. De cursus milieu en huishouden is een beetje anders dan andere cursussen. De deelnemers zelf krijgen een opleiding om voorlichting te geven over het milieu. Het gaat er in feite om, dat de informatie wordt doorgespeeld aan derden. In de cursus wordt besproken wat je de belangrijkste informatie vindt om door te geven. Het 'milieuprobleem' wordt in verschillende onderwerpen gedeeld om het allemaal iets tastbaarder te maken. De meeste tijd wordt besteed aan de manier waarop je iets kunt overbrengen en hoe je met iets bezig wilt gaan.

Je bent in de cursus toch eigenlijk al met de praktijk bezig: je krijgt informatie van inhoudelijke aard, en je verwerkt het samen, zodat je ook meteen bezig bent met vragen als: 'hoe breng ik dat over en hoe motiveer ik mensen dat ook te gaan doen?'

Het is de bedoeling dat in het tweede gedeelte van de cursus deze leerstof getoetst

Verzameld blik.

wordt aan de praktijk. De cursisten gaan dan hun milieuvoorlichting geven aan anderen (vrouwengroepen, moedermavo's, buurtvereniging, ouderavonden, burens enz.). In de cursus bespreken ze daarna hun ervaringen.

In Groningen startte milieu en huishouden in het voorjaar van 1978 met acht vrouwen en één man. Twee vrouwen en een man hebben een gedeeltelijke baan en het huishouden (of de helft van het huishouden), een vrouw heeft haar huishouden in een boerenbedrijf, de anderen waren full-time huisvrouw. De begeleider is Jan Booy, die ook het halve huishouden doet.

De motivatie om deze cursus te gaan volgen is over 't algemeen de gedachte: 'Ik ben voor mijn gevoel aardig milieubewust bezig in mijn huishouden, maar wat heeft het voor zin als ik het in m'n eentje blijf doen'.

We vonden dat het huishouden een belangrijke plaats neemt in het maatschappelijk leven en dat de huisvrouw (-man) degene is die daadwerkelijk omgaat met het milieu als ze bezig zijn met water, energie,

Huishoudelijk afval in water.

afval en inkopen. In het huishouden van de basis gelegd worden voor een milieubewust leven, door het zelf verantwoordelijk te doen.

Vooral op het gebied van inkopen heeft de vrouw een belangrijke rol. Zij moet kunnen blijven kiezen. De keuzemogelijkheden voor consumenten worden steeds verkleind. Denk maar eens aan de verpakkingen van allerlei eetwaren. In veel winkels is de mogelijkheid er niet meer om by fruit in de gewenste hoeveelheid los te kopen. Meer en meer wordt alles in plastic verpakt. Heeft de consument er werkelijk wat aan als de komkommers in een extra plastic jasje gestopt zijn, of is het omdat er tijdens het transport meer mee gesmeten kan worden? De huisvrouw zal moeten strijden voor deze keuzemogelijkheden. De fabrikant beslist snel over de mening van de consument: Wanneer hij geen klachten te horen krijgt, betekent dat voor hem zoveel als: de klant wil het!

Het is dan ook zaak dat de huisvrouw haar mond opendoet als ze ziet dat het ver-

Geen verpakte groenten en fruit, maar per kilo.

trouwe produkt plaats maakt voor een 'nieuw-dus-beter' produkt (vooral een kleinere hoeveelheid in een 2 of 3 dubbele verpakking).

Emancipatie en milieu

Een milieubewust huishouden vergt meer tijd en inzet van de vrouw dan een kant-en-klaar-maaltijden huishouding. De vrouw houdt dan minder tijd voor haar zelf over. Het druist in tegen de emancipatie gedachte die de vrouw juist uit de keuken weg wil halen. Je mag het huishouden niet leuk vinden wordt je aangepraat, het is afschuwelijk, je moet je huishouden zo snel en makkelijk mogelijk doen.

Wij vonden zelf dat het huishouden toch wel waardevolle aspecten heeft. De huisvrouw vertegenwoordigt de konsument. Zij kan het konsumentengedrag bepalen. De emancipatie ligt natuurlijk niet alleen bij de vrouw. De rolpatronen liggen vrij vast. Het feit dat de vrouw buitenshuis werkt wil nog niet zeggen dat het om een geëmancipeerd huishouden gaat, vooral wanneer blijkt dat zij daarnaast ook het huishouden doet. Het hele gezin zal over het huishouden moeten meedenken om een geëmancipeerd huishouden

ook een milieubewust huishouden te laten zijn. Het hele gezin moet gemotiveerd worden om bewuste keuzes te maken. In hoeverre willen we energie besparen en hoever gaan we met het bouwen van een luxe omgeving!

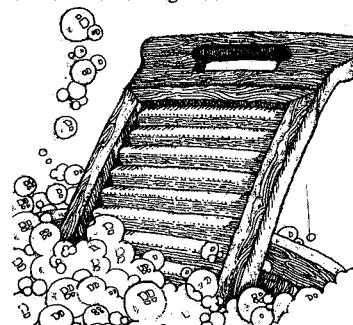
Hier kwamen we voor het eerst bij ons grootste probleem aan. Hoe motiveer je nou die anderen om milieubewuster te gaan leven? Sommige vrouwen voelen zich zelfs volkomen machteloos tegenover hun gezin. Vooral op het gebied van de maaltijden blijkt het verschrikkelijk moeilijk het gezin mee te krijgen.

Wat bereik je als individu, wat doe je met je eigen verantwoordelijkheid? Wil je anderen informeren of overtuigen, dan zal je actie moeten voeren. Samen sterk staan, elkaar steun geven. 'Maar hoe kan je tegen de reclame op, wat maakt het uit wat wij doen als de industrie blijft vervuilen?' We zien erg tegen het onmachtprobleem op, we blijven er omheen draaien. Het is zelfs wel een prettig onmachtgevoel: 'Ik hoef niets te doen want ik kan die berg vervuiling toch niet aan. En m'n buurvrouw heeft dat gevoel gelukkig ook, dus ik hoef me niet schuldig te voelen'.

Als we ons dit beseffen, proberen we na te gaan wat we nou eigenlijk wel en niet kunnen op het gebied van milieubescherming.

We kunnen wat doen door middel van ons (milieu)bewuste inkoopbeleid. Wat en hoe kopen is belangrijk. Maar het is ook zeker zo belangrijk dat we duidelijk iets laten horen wanneer we ontevreden zijn en ook naar bepaalde dingen vragen die we willen hebben. Niet de producent, maar wij moeten en kunnen uitmaken waar vraag naar is.

Heel veel kan je doen in je eigen huishouden door bewust je dagindeling te beleven. Hoeveel doe je overbodig, hoe kan je efficiënter met energie werken enz.? Heel veel kun je zelf beslissen, er is geen hoger hand die je oplegt hoeveel water je moet gebruiken. Alleen wanneer je veel machines in je huishouden haalt, ben je ook afhankelijk van hun voorschriften. Een afwasmachine kan niet met de halve hoeveelheid water en stroom werken... We vonden ook dat je best eens hard tegen jezelf mag zijn. Het geeft vaak voldoening wanneer je een zelfopgelegde taak hebt volbracht. Het op de fiets boodschappen doen brengt misschien wat meer gesjouw met zich mee dan wanneer je het met de auto doet, maar je bent er ook even lekker uit. Je hebt geen parkeerproblemen, je spaart brandstof en het is gezond.

Het is veel meer werk om zelf jam te maken dan af en toe een potje te kopen. Maar het geeft enorme voldoening om je eigen produkten op tafel te kunnen zetten of als een leuk kadootje te geven. Je kan zo op veel terreinen een goed voorbeeld geven.

Voorbeeldgeven en aktievoeren

Als je ziet dat je niet alleen staat, kan je plannen maken voor akties. Buurtakties (straatschoonhouden, zorgen dat de plantsoenen niet gespoten hoeven te worden, glascontainers, oud papierophaaldienst enz.), akties om bepaalde produkten te remmen of (her) in te voeren, petitie indienen, reageren op (bestemmings)plannen enz.

Dit zijn allemaal dingen die we kunnen doen. Het één vergt wat meer inzet dan het ander. Het één kan iedereen, het ander kan alleen wanneer men in een groep elkaar steunt en stimuleert.

Op energiegebied kan je veel binnen je eigen huishouden doen. Het zijn vaak dingen die je je even moet aanwennen, zoals licht uitdoen waar je het niet nodig hebt. Het 'zuinig zijn met energie' heeft veel met je levenshouding te maken. Je kan bepaalde dingen aan wennen als je milieubewust wilt leven, en dan gaat daarna veel vanzelf. Meer wollen kleding dragen beschermt je lichaam tegen temperatuursverschillen. Niet je hele huis hoeft dan zo behaaglijk verwarmt te worden en ook in de leefruimte kan het dan een graadje lager. Elektrische apparaten hebben op veel punten het huishouden verlicht. Het hangt van het gebruik af hoeveel energie ze slurpen. Wanneer we op het punt staan om apparaten nieuw te kopen, moeten we ons echter wel het een en ander afvragen:

- Is het nodig dat hiervoor een elektrisch apparaat aangeschaft wordt?
- Is er keus uit apparaten die weinig energie gebruiken of veel?

- Hoe vaak zullen we het apparaat gebruiken?
- Is het apparaat eenvoudig te repareren of is wegwerpmateriaal?

Kippenfarm → bio-industrie.

Boodschappen doen op de fiets.

Glascontainer.

Ook het watergebruik in het huishouden is een kwestie van bewust doen. Voor welke handelingen kan je hetzelfde water meerdere keren gebruiken? Als je je aanwent om een bak onder de kraan te zetten wanneer je groente wast, handen spoelt, vaat voorspoelt, merk je vanzelf hoe vaak je overbodig de

kraan opendoet.

Als je bedenkt voor hoe weinig doeleinden echt zuiver drinkwater noodzakelijk is, schieten je er zo al tientallen mogelijkheden voor het tweede gebruik van water te binnen.

We ergeren ons nogal eens aan de hoeveelheid afval die ons huishouden produceert (en andere huishoudens!) Een milieuvriendelijke oplossing voor al dat afval is moeilijk te vinden. We moeten dan eigenlijk wat stapjes terug in het afvalproductieproces kijken. Het meeste afval ontstaat al bij het inkopen doen.

Afval

Ter bescherming tijdens het vervoer; om één bepaalde hoeveelheid bijeen te houden; om de inhoud droog of vers te houden of om informatie en reclame te voeren?

Hebben we keuze uit verschillende soorten verpakking voor eenzelfde soort produkt? Het ene soort verpakking kan weer hergebruikt worden wanneer het schoon is (statiegeld), andere verpakkingen kunnen wij gebruiken wanneer we ze weer meenemen (zakken, eierdozen).

Papier kunnen we apart houden en naar de oudpapierhandel (laten) brengen zodat er kringlooppapier van gemaakt kan worden. Ook voor het afval geldt: je kan er een heleboel handelingen tot een gewoonte maken; bij inkopen al bedenken wat je aan afval bij het produkt koopt. Bij het weggooien bedenken wat er nog mee gedaan kan worden.

Een systeem met verschillende afval-emmers kan goed werken maar ieder huishouden kan het beste zijn eigen systeem ontwikkelen. Bij een huishouden met tuin kan organisch afval in compost omgezet worden; wanneer de tuin ontbreekt is er misschien goede oplossing voor het organisch afval (of... de schillenboer?) behalve het beperken

Aktievoeren.

ervan...

Een belangrijk deel van ons huishouden draait om het bereiden van voedsel. Wanneer we dit deel door de milieubewuste loep bekijken, blijken er heel veel belangen in het spel te zijn. We moeten gezond eten, maar wie maakt uit wat gezond is? De Kleine Aarde heeft afgelopen jaar een onderzoekje gedaan naar onze heilige 'schijf van vijf', en ook eens in het buitenland naar 'schijven' gekeken. Daaruit bleek dat een aantal landen totaal andere schijven heeft. De noodzakelijke produkten (bij ons de zuivelprodukten) zijn meestal die waar dat land er juist erg veel van heeft... (in Scandinavië visprodukten).

Wat ook meespeelt bij voedsel is de wijze van produktie. Welke eisen stellen wij aan de kwaliteit? Stellen wij werkelijk zelf die eisen of krijgen we via de reclame te zien dat ons voedsel er zo uit moet zien?

Van veel produkten kunnen we onmogelijk weten hoe het geproduceerd werd en hoeveel stoffen er aan toegevoegd werden (smaakstoffen, geurstoffen, kleurstoffen, smeermiddelen, conserveringsmiddelen, emulgatoren, enz.) Onze huidige wetgeving vereist nog niet dat duidelijk op het produkt staat wat er in zit. Het is erg belangrijk dat de nieuwe warenwetten voorschrijven hoe alles vermeld moet worden omtrent produkten en toevoegingen. Er moet betere controle komen op schadelijke stoffen.

We kunnen ons afvragen of het altijd zo nodig is om alle produkten het hele jaar door te kunnen kopen. Voor een tomaat in de winter moet veel warmte en licht geproduceerd worden, terwijl in de zomer de zon voor rijpe tomaten kan zorgen. Bewust gebruik maken van seizoensgroenten en fruit, kan aanmerkelijk schelen in energie verbruik (en -kosten!)

Het gebruik van volle (volkoren-) produkten voldoet vrijwel altijd beter aan de

behoefte van ons lichaam dan wanneer we iets van het natuurlijke produkt weglaten. Wanneer we de natuurlijke produkten zo min mogelijk bewerken, dan kost dat minder energie, minder verpakking en minder afval.

Evenzogoed als het wereldenergieprobleem onszelf aangaat, gaat het wereldvoedselprobleem ons aan. De arme landen krijgen er inderdaad geen graantje meer om wanneer wij een boterham laten staan. Maar een bezinning over het feit dat wij gewassen voor veevoer weghalen uit die arme landen, is wel op zijn plaats.

De grootste problemen voor de huisvrouw kunnen rijzen wanneer haar gezin het voedsel dat zij bereidt niet wil eten omdat het 'anders' of 'hard' is. Vooral wanneer zij extra haar best heeft gedaan om een gezonde en verantwoorde maaltijd klaar te maken, is het zeer frustrerend wanneer het haar gezin niet smaakt. Het is moeilijk om dan nog door te zetten. Het beste is er steeds kleine variaties in te bouwen.

De cursus Milieu en Huishouden van de Vereniging Milieudefensie wordt gesubsidiëerd door het Prins Bernhardfonds en werkt samen met de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen. Drie brochures, onlangs door Milieudefensie uitgegeven: Energie, Water en Afval, vormen een onderdeel van het lesmateriaal.

Deze brochures zijn te verkrijgen door het storten van f 3,50 op girorekening 102000 tnv Vereniging Milieudefensie, Amsterdam. Op het strookje de namen van de brochures vermelden svp. Na ontvangst van de storting worden de drie brochures per post toegezonden. Meer informatie over de cursus is te verkrijgen bij de Vereniging Milieudefensie, tel. 020-221366. Vragen naar Marga Miltenburg. ☐

Bibi Schreuder is lid van de groep Milieu en huishouden te Groningen.